

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

30 DECEMBER
1947

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

20e JAARGANG
Nº 12

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

Ingevolge papiertoewijzing van het „Bureau Papierverdeeling Pers”, nr. 1660/2837/V-20, verschijnt deze uitgave maandelijks en is de omvang van dit nummer 8 bladzijden, formaat 16 × 25 cm.

DE SARCOPHAAG VAN BISSCHOP BERNULF.

Den 1sten Mei 1048, weldra dus rond negen eeuwen geleden, werd de Pieterskerk door haren stichter, bisschop Bernulf, ingewijd. Volgens de overlevering was zij de eerste der vier kapittelkerken, die in de 11de eeuw in kruisvorm om den Dom werden gebouwd. Bisschop Bernulf stierf in 1054 en werd op het koor zijner kerk begraven.

In het late najaar van 1656, nadat de kerk aan de Waalsche gemeente ten gebruike was afgestaan en voor haar godsdienst-oefeningen zou worden ingericht, werd het vier voet hooger dan de kerkvloer liggende kanunnikken (laag)-koor afgegraven en de sarcophaag gevonden, waarin het stoffelijk overschot van den bisschop was neergelegd. Van die onverwachte vondst geeft de hieronder afgedrukte brief van den Utrechenaar H. G. Weyman verslag aan Henricus Velthoen, president van het college „Hooge Heuvel” te Keulen. Het origineel van den brief berust in het archief der oud-bisschoppelijke clerezij en het daarvan door den heer J. Bruggeman gemaakte afschrift werd door Monseigneur E. Lagerwey welwillend afgestaan, om hier af te drukken.

Weyman's mededeelingen verduidelijken het door den toenmaligen secretaris van het kapittel van Sint-Pieter gegeven en elders gedrukte verslag ¹⁾ en zijn beschouwingen plaatsen diens zakelijke weergave in de religieuze opvatting van den katholieken tijdgenoot.

De gevonden voorwerpen zijn bewaard gebleven en werden in 1811, na de opheffing der kapittelen naar Den Haag gezonden. Bij de opening van het Rijksmuseum in 1885 zijn ze naar Amsterdam overgebracht, waar ze nog berusten ²⁾.

Ter gelegenheid van de Willibrord-herdenking in 1939 zijn ze op de tentoonstelling van vroeg-middeleeuwsche kunst te Utrecht³⁾ te zien geweest. E.

Sr. Patrisius, naer behoorlijcke groetenisse..... Nu en can ick niet naerlaeten een woortken te schrijven, te weeten, alsoo het bij die heeren is geordineert, dat ons (Neder) Duytse predicanten, behalven die kercken, die sij tot nu toe hebben gehad, oock sullen preecken in de Sint Janskerck, en die Engelse, die sus lange in de Sinte Peterskerck hebben gepreeckt, sijn geweesen in de Sinte Marienkerck, en die Franse, die in de Sint Janskerck hebben gepreeckt, sijn geweesen in de Sinte Peterskerck, soodat elck met sijn gestoelten ende bancken sijn verhuyst, die Fransche nu in de Sinte Peterskerck gecommen sijnde, viel haer die voorkerck, soo het scheen, wat te kleyn, soo ist geordineert, dat men al die trappen, daer men meede klom in die hooge koor, die boven die krocht staet, af soude breecken, om die voorkerck te verlengen. O hoe wonderlijk is Godt in sijn wercken. Daer brack men, daer groeff men weecken langh en deede alle die steenen en aerde wechvoeren, totdat men ten lesten in die aerde recht voor den hoogen autaeer vijndt staen een steene kist, en daerin in sijn bisschoplijcke gewaeyt, met sijn staff, een gouden rinck an sijn handt en een silvere vergult kelcxken en pateelken (Wie toch) den heyligen Bernulphus, den twijnlichsten bisschop van Utrecht, die storff jaer duesen vier ende vijftich, is nu geleden seshondert en twee jaer, soo men in die cornijcke van Hollant, Selant en Vrieslant vijnt bescreeven. Hier hebben duesenden van menschen commen kijcken, die katholijcke met divotie, die van andere religie uut nieusciericheit, waervan der veel spotten en gekkten, dat daer soo een borch in sijde kleeren met goudt geboort, dat men die blommen noch cost sijen, maer aenraeckende is alles assche geweest, uutgenomen het kelcxken met het pateelken en den rinck en haute staffken, die door resolutie van die kanonicken van Sinte Peter in die ergieve aldaer sijn opgesloten om te bewaeren, en die assche van het verteerde heilich lichaem en kleederen sijn in een haute kistken gedaen om in die steene kist gestelt en soo te samen op dieselffde plaetse in die aerde gesoncken, soo dat wij met recht wel moogen leesen in die Woensdaechtse letanie: Sante Bernulphus, alderdevootste bisschop, bidt voor ons. En ick blijven oock U.E. dienaer en vrintd wat ick vermach Heindrick Ghijsbertsz. Weyman.
Uut Utrecht den 9den December 1656 ouden stijl.

1) A. M. van Akerlaken Jr., Korte beschrijving van de Pieterskerk te Utrecht... Utrecht, 1934, 8°. Blz. 25—26.

2) W. J. A. Visser, Een inventaris van goederen, toebehoorende aan de vijf kapittelen te Utrecht, die in 1811 bij de saecularisatie in staatsbezit zijn overgegaan. In: Archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht LVIII-1934, blz. 208.

3) Catalogus van de tentoonstelling van vroeg-middeleeuwsche kunst. Utrecht, 1939. 8°. Blz. 42, nr. 126 en 127.

NOGMAALS DE KERK VAN VREESWIJK.

Naar aanleiding van de opmerkingen van een belangstellende, die zich met de initialen J. W. W. teekent, zou ik het volgende willen opmerken.

Het naar Van Buchell's Diarium geciteerde klopt aardig met hetgeen door den onvolprezen P. Bor Chr.z. verhaald wordt. De

krijgsoverste Taxis had bij Amerongen in het jaar 1585 de overwinning behaald over de Staatsche troepen. Na dit feit volbracht te hebben verbleef hij enkele dagen ter plaatse voor het begraven zijner dooden en het uitplunderen van de lijken zijner tegenstanders, die onbegraven bleven liggen. Vervolgens sloeg hij zijn tenten op in het kerspel Houten. Van daaruit brandschatte hij „alle” Stichtsche dorpen, terwijl zijn ruiters zich onder de muren van Utrecht vertoonden. De Utrechtenaren staken het Vrouwenklooster aan de Bilt in brand, om te voorkomen, dat Taxis zich daarin zou nestelen. Eenzelfde lot onderging het klooster ten Daal of Mariëndaal aan de andere zijde van de stad. Dat iets soortgelijks gebeurde met de kerk te Vreeswijk, is bij Bor niet te vinden. Van Buchell schrijft „templumque dirutum”, hetgeen evenzeer op inwendige onttakeling door het weghalen van gestoelte e.d. voor het opwerpen van verschansingen als op verwoesting van het gebouw zelf kan duiden.

Van Amsterdam en Utrecht uit waren soldaten en andere lieden naar de Vaart gezonden om deze strategisch belangrijke plaats bezet te houden en van schansen en andere versterkingen te voorzien. Bij elkaar moeten dit wel een drie- tot vierhonderd menschen geweest zijn. Voor de legering van dit aantal zal de Vreeswijksche kerk wel noode te ontberen geweest zijn. Tegelijk werden de sluizen open gezet om den naderenden vijand door het hooge water te stuiten. De brug bij Jutfaas werd door de Staatschen afgebroken. Eenige huizen bij die brug werden door Taxis' soldaten in brand gestoken. Niet lang daarna verliet Taxis het Sticht.

Voor het door Bor vermelde brandschatten der Stichtsche dorpen was het uiteraard noodig, dat Spaansche patrouilles het gewest doorkruisten, terwijl de hoofdmacht onder Houten gelegerd was. Het is dan ook niet onmogelijk, dat een dergelijk troepje zich aan de Vaart vertoond heeft en aldaar slaags geraakt is. Overigens is het juist niet waarschijnlijk, dat de kerk zich binnen de Spaansche linies bevonden heeft, omdat zij, evenals haar opvolgsters aan de westelijke zijde der sluizen, heeft gestaan; wel kan de kerk van de oostelijke zijde uit in brand geschoten zijn. Dat de kerk door brand verwoest is, staat m.i. vast. In een memorie der Vreeswijkenaren voor de Staten van Utrecht, waarvan de door den Vreeswijkschen secretaris Lobbrecht onderteekende minuut in het oud-archief der Gemeente onder no. 154 bewaard wordt en welke van 1638 dateert, heet het: „Worden Hare Ed.Mogh. oitmoedelijck by die van de Vaerdts versocht eyndelijck te comen tot een finale conclusie in hare saecke betreffende de kercke..... (n.l. omtrent de een of andere wijze van steun voor den bouw van de nieuwe kerk). Dat geen..... *Dat sy hare kerkcke ten dienste van 't gemeyne Vaderlandt 1585 hebben moeten sien afbranden. Dat.....*” enz. In de „*Visitatie der kerken ten platten lande in het Sticht*

van *Utrecht ten jare 1593*”, uitgegeven door Mr. H. Verloren van Themaat in de „Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap”, VII, 1884, leest men onder „Het Overquartier, XVIII. De Vaert”: „*De kercke is verbrandt* ende men behelpt hem met de Speuye Boven tot zeer groot ongeryf van de gemeynte”.

In het archief der Ned. Hervormde Kerkvoogdij van Vreeswijk vond ik destijds aantekeningen omtrent de gebeurtenissen, welke tot de verwoesting der oudste kerk in 1585 en der tweede kerk in 1673 leidden. Deze aantekeningen heb ik thans helaas niet ter beschikking; slechts kan opgemerkt worden, dat zij geruimen tijd na de feiten op schrift gesteld zijn en dat ooggetuigenverslagen ongelukkigerwijs niet voorhanden zijn.

Bij Van der Aa vindt men opgegeven, dat er van de oudste kerk nog eenig muurwerk overgebleven was, in de eerste helft van de 19de eeuw derhalve. Deze middeleeuwsche kerk stond iets meer oostelijk dan de nieuwe kerk, welke in 1641 ingewijd werd. De tweede kerk was in achtkant met een kruis van vier gelijke tamelijk korte armen als grondslag ontworpen door Henrick Aertss. (oud-archief Gemeente Vreeswijk, no. 155). Misschien sprak men van een achtkante kerk, omdat men voornemens was schuingeplaatste muren op te trekken tusschen de uiteinden der kruisarmen, welke muren althans bij de derde, d.i. de thans nog bestaande, kerk ontbreken. De derde kerk werd op de fundeering der tweede opgetrokken en men neemt aan, dat zij vrijwel een herhaling was van de tweede.

A. JOHANNA MARIS.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

Utrechtsche Kartuizers. — Mr. H. J. J. Scholtens, van wiens hand reeds vele studies over vaderlandsche Kartuizerkloosters verschenen, scheef in de *Handelingen van het Genootschap „Société d’émulation” te Brugge* (deel LXXXIII, 1946), Brugge 1947 een uitvoerig artikel over het Kartuizerklooster Dal van Graciën of Genadedal te Brugge, dat in 1318 als een der eerste op dietschen bodem gesticht is. Als de eigenlijke stichter of liever als schenker van den grond, waarop het klooster zou verrijzen, wordt de priester Jan van Koukelaere vermeld. De eerste prior was Jan van Maldeghem.

Onder diens opvolgers komen eenige

prioren voor, die met de utrechtsche Chartreuse in relatie hebben gestaan. Als eerste in dit opzicht moet de uit een bekend utrechtsch geslacht geboren *Tydeman Graeuwert* worden genoemd. Ingetreden in het klooster van Geertruidenberg, bekleedde hij achtereenvolgens het prioraat aldaar, te St. Maartenbosch bij Geeraadsbergen, te Luik, te Geertruidenberg en te Brugge. In het Westersche Schisma, dat een tijdelijke scheuring ook in de Kartuizerorde tengevolge had, werd hij, na langen tijd geijverd te hebben om de eenheid in de orde te bewaren, in de tachtiger jaren der 14e eeuw, kort voor hij prior te Brugge werd, een overtuigd

aanhanger van de partij van paus Urbanus VI. Intusschen was bij Tydemans jeugdvriend Zweder van Gaasbeek het plan gerezen, bij Utrecht een Kartuizerklooster te stichten. De brugsche prior werd door het bestuur van de Orde in 1391 als rector naar Utrecht gezonden, om de nieuwe stichting voor te bereiden. In 1397 was deze zoover voltooid, dat zij door het generaal kapittel van Seitz onder den naam Bloemendaal of Nieuwlicht bij de Orde kon worden geïncorporeerd. De prior werd in 1398 van zijn bestuursfunctie, die hem al te zwaar was geworden, ontheven en is op 6 October 1415 „in het klooster Monnikshuizen bij Arnhem, waar hij tijdelijk gastvrijheid had moeten zoeken wegens den tegenspoed, welke het Utrechtsche convent door watersnood had getroffen, gestorven en begraven.” Een der eerste monniken van Nieuwlicht was *Dirk Bruyne*, die prior Graeuwert te Brugge was opgevolgd, en in 1395 in de troebelen van het schisma naar het Sticht was uitgeweken. Na Graeuwerts ontslag werd Bruyne tot zijn opvolger te Utrecht benoemd, „Hij heeft dit ambt in de moeilijke jaren, toen de bouw van het klooster en de uitbouw der stichting vele bijzondere zorgen medebrachten, bekleed tot 1401.”

Een latere prior van Genadedal, *Hendrik van der Laen*, was geboren te IJsselstein. Aanvankelijk seculier priester, vicarius beneficiatus van den Dom te Utrecht en van het St. Nicolaasaltaar te Abcoude, trad hij in 1422 als novice bij de Kartuziers van Nieuwlicht in. Toen prior Albert Buer in 1426 naar Arnhem verplaatst werd, werd van der Laen zijn opvolger. Lang heeft zijn utrechtsch prioraat niet geduurd, want reeds in het volgend jaar aanvaardde

1) Statuten van de Kartuzierorde.

hij de leiding van het brugsche klooster, waar hij 1438 overleed. In zijn utrechtsche periode als gewoon monnik heeft van der Laen eenige boeken afgeschreven, o.a. een nocturnaal, een diurnaal en de statuten der Orde: „Vermoedelijk zijn de handschriften 371 en 372 van de utrechtsche Universiteitsbibliotheek¹⁾, die van de utrechtsche Chartreuse afkomstig zijn, door hem gemaakt.”

Ook *Otto van Moerdrecht*, die hem in 1433 als prior van Genadedal opvolgde, was uit het utrechtsche afkomstig. Naar zijn geboorteplaats heet hij ook wel Otto van Montfoort. Na aan de parijssche universiteit gestudeerd te hebben en in 1412 kanunnik te Utrecht te zijn geworden volgde hij in 1423 van der Laens voorbeeld en nam in het utrechtsche klooster het kleed van St. Bruno aan. In zijn noviciaatsjaar — toen hlij dus nog geen afstand van zijn vermogen had gedaan — liet hij voor de kloosterbibliotheek een aantal boeken afschrijven, waarvan thans nog een paar versierde codices in folio in de Universiteitsbibliotheek zijn overgebleven¹⁾. Bij zijn professie in het volgende jaar schonk hij het klooster een belangrijke som gelds en zes morgen land in Polsbroek. Na het aftreden van prior van der Laen omstreeks 1428 bestuurde Otto het utrechtsche klooster tot 1433, waarna hij hem opnieuw, te Brugge, opvolgde. Hij overleed daar 7 Maart 1438.

Ook de procurator van het Deutsche Huis te Utrecht, *Jan Vos* ging over tot de Kartuzierorde en trad in in het utrechtsche klooster. Van 1441—1450 was hij prior te Brugge en werd in laatstgenoemd jaar aan het hoofd van de utrechtsche Kartuziers geplaatst,

1) Nr. 249 en 252. Nicolaus de Lyra. Commentaren op verschillende Bijbelboeken.

tot hij in 1458 wegens ouderdom en zieket ontslagen werd. Het Chronicon van het klooster getuigde van hem, dat hij zijn bestuursfunctie „met veel wijsheid op lofwaardige wijze” heeft vervuld. Hij overleed te Utrecht in 1462. Prior Vos komt als donator voor op het beroemde paneel van Jan van Eyck „de H. Maagd met den Kartuizer” (1447) in de Rothschild-collectie te Parijs en op een ander stuk, algemeen aan Petrus Christus toegeschreven, in het Kaiser-Friedrich-museum te Berlijn. Van Eycks paneel is in 1450 naar het utrechtsche klooster overgebracht. Ons voorgeslacht heeft het niet voor Utrecht weten te behouden.

Vos' opvolger te Utrecht *Thomas Dricksz. van Mynen*, (1439—1443) werd daarna op zijn beurt met het priorambt te Brugge belast.

Er blijken dus in de 14e en 15e eeuw tusschen Nieuwlicht en Genadedal, voortdurende relaties bestaan te hebben vooral tot uiting komende in de overplaatsingen der prioren van het eene klooster naar het andere.

Het klooster te Brugge behoorde sedert 1411 tot de noord-picardische provincie van de Kartuizerorde, waarbij ook het utrechtsche, na van de Rijnprovincie te zijn afgescheiden, in 1427 werd ingedeeld.

In het bovenstaande werden slechts de utrechtsche gegevens uit Mr. Scholtens' lezenswaard artikel geresumeerd. Wie zich verder voor de noord- en zuid-nederlandsche chartreusen interesseert zal goed doen, van de geheele publicatie evenals van zooveel andere vroegere studies van denzelfden auteur kennis te nemen.

v. C.

Staatsrechtvorming in Utrecht ten tijde der Bataafsche republiek. —

„De maatschappelijke klasse, die in het begin van 1795, steunende op de Fransche wapenen, in onze republiek de macht in handen nam, stond voor de niet gemakkelijke taak, de regeering in stad, in gewest en ten slotte in den nieuwen staat, die de plaats van de republiek der Vereenigde Nederlanden innemen zou, te organiseren overeenkomstig de denkbeelden van den nieuwen tijd, welke met de revolutie in Frankrijk hadden gezegevierd. Er moest daarvoor allerlei werk van wetgevendend aard op staatsrechtelijk gebied worden verricht en als wij, metende met de maatstaven van een lateren tijd, dit werk beoordeelen en dan geneigd zijn het tamelijk gebrekkelijk te vinden, dan moeten wij toch wel in het oog houden, dat de mannen van 1795 niet alleen als klasse voor dezen arbeid in 't geheel niet waren geschoold, maar dat zij ook onder de nalatenschap van het ancien régime nauwelijks iets aantroffen, dat hun op dit gebied tot voorbeeld, althans tot leidraad, kon dienen.”

Aldus vangt professor mr. C. W. van der Pot een uitvoerige verhandeling over de eerste pogingen tot staatsrechtvorming in de onderdeelen der Bataafsche republiek aan (*Mededeelingen der kon. Nederl. akademie van wetenschappen, afd. letterkunde N.r. X-1947, blz. 85—124*).

Na den ouden toestand in korte trekken geschetst en den algemeenen gang van zaken breeder beschreven te hebben, geeft de schr. enkele voorbeelden, waarbij vooral aan Utrecht aandacht geschonken wordt.

„In Utrecht werd op 19 Februari 1795 de burgerij opgeroepen ter ver-

kiezing van een commissie, die een stedelijk reglement zou moeten ontwerpen. Zij bestond uit 24 leden, twee uit elk der 8 wijken en der 4 voorsteden; behoudens dat de voorsteden thans elk één vertegenwoordiger meer hadden kunnen kiezen, was de samenstelling gelijk aan het 14 dagen vroeger gekozen „committé van waakzaamheid, dat in Utrecht eenigen tijd als controleerend orgaan naast de bij acclamatie verkozen provisioneele municipale fungeerde. Toen de commissie 15 Maart verslag had uitgebracht, werd haar concept-reglement gedurende acht dagen ter visie gelegd, opdat het volk bedenkingen zou kunnen inbrengen en daarna op 31 Maart bij volksstemming aangenomen. Het aldus vastgestelde reglement regelde de stemgerechtigheid en de — rechtstreeksche — verkiezing van een raad der gemeente, voor bestuurszaken, naast een raad van rechtspleging of justitie. De eerste zou bestaan uit 25 leden, waarvan jaarlijks een derde aftrad. Op 4 Mei werd op deze basis een raad gekozen, die de provisioneele municipaliteit verving. Tevoren, op 15 April, waren reeds 9 leden van den raad van rechtspleging gekozen. Het reglement bleef gelden tot 1797 en is toen door een uitvoeriger regeling, op soortgelijke wijze tot stand gekomen, vervangen.”

„Met betrekking tot de organisatie der nieuwe provinciale besturen”, vervolgt professor Van der Pot, „kwamen op sommige voornaamste punten in alle gewesten dezelfde maatregelen tot stand, zooals de vernietiging van het stadhouderschap en van de ridderschappen..... In Holland en Utrecht werkten de revolutionaire denkbeelden het sterkste door.”

In Utrecht werd 28 Januari 1795 door

het stedelijk comité revolutionair, dat enkele dagen tevoren het bestuur der stad Utrecht omgezet had, ook het oude provinciale bestuur afgezet. Gecommitteerden van de reeds gerévolutioneerde steden, waarbij het Oranjegezinde Rhenen nog ontbrak, namen dadelijk de open gekomen plaatsen in onder den naam van provisioneele representanten 's lands van Utrecht. Zij arresteerden 26 Februari een „provisioneel reglement van oproeping der provincie ter benoeming van gedeputeerden ter statenvergadering”, waarin de oude indeeling van het platteland in vier kwartieren tot grondslag voor de benoeming werd genomen en aan ieder kwartier een vertegenwoordiging door vier gedeputeerden werd toegestaan, terwijl de steden als vanouds zooveel afgevaardigden konden zenden, als zij noodig vonden. De bedoelde plattelands-gedeputeerden werden gekozen door vergaderingen van kiezers, die op de hoofdplaatsen der kwartieren bijeenkwamen en de kiezers waren tevoren benoemd door de stemgerechtigden uit de verschillende gerechten. Nadat dienovereenkomstig op 30 Maart de afgevaardigden van het platteland ter vergadering waren verschenen, beschouwde deze zich blijkbaar niet meer als provisioneel, want zij noemde zich voortaan representanten 's lands van Utrecht. Hier bracht iedere stad en ieder kwartier nog één stem uit, hoewel de totale bevolking van het platteland ongeveer het dubbele bedroeg van die der steden. „Na eenigen tijd begreep men intuschen, dat deze vorm geen definitief karakter kon dragen en de representanten zijn zich gaan bezig houden met de voorbereiding van een eigenlijk regeringsreglement. Toen dit in ont-

werp gereed was, is er een volksstemming over gehouden in de grondvergaderingen, waarin inmiddels de geheele bevolking verdeeld was, maar deze stemming had nog plaats op de basis der oude territoriale indeeling, d.w.z. de meerderheid der stemgerechtigden in stad of gerecht maakte uit, hoe het heele getal ingezetenen daarvoor geacht werd te hebben gestemd. Een meerderheid vóór het ontwerp werd zodoende slechts gehaald, doordat men de stemgerechtigden der niet gestemd hebbende gerechten als voorstemmers telde. Na de stemming werden nog wijzigingen aangebracht, om enkele van de stad Utrecht afkomstige bezwaren te ondervangen, en op 22 Augustus 1796 had vervolgens de definitieve vaststelling plaats van dit reglement, waarna de verkiezing kon plaats hebben van een nieuw „provinciaal bestuur 's lands van Utrecht”, dat 17 October 1796 zitting nam. Dit was voor het eerst een vertegenwoordiging naar de bevolking: de provincie was nu verdeeld in 18 districten, elk met een bevolking van $\pm$ 5000 inwoners, die echter gevormd waren door combinatie van oude gerechten. Ieder district bestond uit 10 grondvergaderingen, die voor een deel nog een tijd lang ongeorganiseerd bleven, terwijl de opkomst vaak veel te wenschen overliet. Per grondvergadering kozen de

stemgerechtigden één kiezer en de 10 kiezers van het district benoemden dan samen één representant. Van de in totaal 18 representanten, zou jaarlijks een derde aftreden. Op 4 November 1797, iets te laat, heeft zulk een aftreding met nieuwe verkiezingen plaats gehad.

„Aan de eerste periode van het revolutietijdperk, waarin alles nog een voorloopig karakter had gedragen, kwam reeds door den staatsgreep (van 22 Januari 1798) een einde. De provincies zouden ophouden te bestaan; de constitutie der nieuwe departementen was in de staatsregeling zelf vervat. Op grond van een proclamatie, die de constitueerende vergadering — zooals de nationale vergadering zich voortaan noemde — nog denzelfden dag deed uitgaan, zetten de provinciale besturen zich om in intermediaire administratieve besturen, door de toevoeging „van de voormalige provincie...” onderstrepd, dat de provincies, zooals men die tot dusver nog gekend had, eigenlijk hadden opgehouden te bestaan... In overeenstemming met de gedachte, dat de nieuwe besturen niets te representeren, alleen maar te administreeren hadden, werd het getal leden sterk ingekrompen, ongeveer tot wat men vroeger voor de dagelijksche besturen noodig had gevonden: in Utrecht 8. E.